

Διατροφή. Αξίες και Διαστροφές

I. Μισιρλής, Καθηγητής, Πανεπιστήμιο Πατρών

Περίληψη

Το διατροφικό ζήτημα είναι πρωταρχικής σημασίας σε όλον τον πλανήτη. Σχετίζεται με ανθρώπινες δραστηριότητες που διατρέχουν όλες τις πλευρές της οικονομίας. Παραγωγή πρωτογενών τροφίμων, επεξεργασία και βιομηχανία παραγωγής τροφίμων, χρήσεις γης και υγρού περιβάλλοντος, χημική και συσκευαστική βιομηχανία, μεταφορές, εμπόριο, χρηματοοικονομική πίστη, καταναλωτικά πρότυπα κλπ.

Ζητήματα όπως η άνιση κατανομή τροφής (και νερού) στους πληθυσμούς της γης, η πρόσβαση στην αγορά τροφής και νερού με ρύθμιση το εισόδημα, η στόχευση του χρηματικού κέρδους σε ολόκληρη τη διατροφική αλυσίδα, σε συνδυασμό με την ύπαρξη ποιοτικών βαθμίδων στην τροφή συνθέτουν ένα πολύπλοκο σύστημα με άμεσες αλλά και μακροχρόνιες επιπτώσεις στη ζωή μας.

Η τροφή είναι σημαντικός επιγενετικός παράγοντας, που οι επιπτώσεις του μεταφέρονται σε αρκετές γενιές, έτσι που από το «είμαστε ότι τρώμε» να μεταφερόμαστε πλέον στο «είμαστε ότι έτρωγαν οι προγονοί μας».

Το Φλεβάρη του 2015 δημοσιεύτηκε στο περιοδικό Natural News μια μελέτη του Πανεπιστημίου της Βοστώνης που κατέδειχνε ότι στο 62% του μελιού (και στο 45% του βιολογικού μελιού), που προμηθεύτηκαν από σουπερμάρκετ της Φιλαδέλφειας (ΗΠΑ) περιείχαν μια ουσία με το όνομα GLYPHOSATE πάνω από τα επιτρεπτά όρια. Glyphosate (N-phosphonomethyl-glycine) είναι το κύριο συστατικό του Roundup! συστημικό ζιζανιοκτόνο (μόνο το 2007 στις ΗΠΑ χρησιμοποιήθηκαν 94.000.000.000 λίτρα!). Στην εφημερίδα International New York Times, στις 28/3/2015, σελίδα 13, αναφέρεται ότι η Διεθνής Υπηρεσία για την Έρευνα του Καρκίνου (Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας) ομόφωνα κατέληξε στο συμπέρασμα, που βασίστηκε σε μελέτες σε ανθρώπους, εργαστηριακά ζώα και κύτταρα, ότι το Glyphosate πιθανώς προκαλεί καρκίνο. (Για παράδειγμα αναφέρουν ότι μελέτες στις ΗΠΑ, Καναδά και Σουηδία, συμπεραίνουν ότι αγρότες που χρησιμοποιούσαν το ζιζανιοκτόνο αυτό είχαν υψηλότερα ποσοστά από καρκίνους τύπου non-Hodgkin's λέμφωμα.

Οι πεταλούδες μονάρχης, μεταναστεύουν κάθε χρόνο από ΗΠΑ- Καναδά στα βουνά του Μεξικού το χειμώνα. Και αντιμετωπίζουν προβλήματα και στα 2 μέρη. Στο Μεξικό είναι η καταστροφή των δασών, αλλά το μεγαλύτερο πρόβλημα τους είναι ότι οι νύμφες τους τρέφονται αποκλειστικά από τα φυτά milkweeds (asclepias). Όμως η ευρεία χρήση του Roundup και η καλλιέργεια περισσότερου καλαμποκιού στέρησε την τροφή των νυμφών-πεταλουδών σε μεγάλο βαθμό με συνέπεια οι αριθμοί τους να μειώνονται επικίνδυνα (6/62014, the Conversation, Scientific American).

Κι ερχόμαστε στις μέλισσες με τα μελισσόπουλα! Ανησυχητικές διαστάσεις έχει πάρει πια το φαινόμενο μαζικών θανάτων και συνεπακόλουθα δραστηκής μείωσης του αριθμού τόσο των ημερών όσο και των άγριων μελισσών. Πολλές εκθέσεις, τόσο αμιγώς επιστημονικών εργασιών, όσο και διαφόρων οργανώσεων (μη κυβερνητικών...pollinis.org, pesticide action network UK,...), ενοχοποιούν για το φαινόμενο αυτό τα συστηματικά εντομοκτόνα με το όνομα Νεονικοτινοειδή (που είναι χημικά παρόμοια με τη νικοτίνη). Οι κύριες πολυεθνικές που διαθέτουν τα νεονικοτινοειδή είναι οι BAYER, SYNGENTA , SUMITOMO. Το 2014, το 1/3 της σόγιας που φυτεύτηκε στις ΗΠΑ ήταν με σπόρους που

είχαν επεξεργαστεί με imidacloprid (ένα από τα βασικά νεονικοτινοειδή).

Ο τρόπος δράσης αυτών των τοξικών ουσιών έχει αρκετά μελετηθεί, και ένα γνώρισμά τους είναι ιδιαίτερα ανησυχητικό! Παραμένουν στο έδαφος και στο νερό για 3 έως 19 χρόνια μέχρι να υποδομηθούν!

Όσο για τις μέλισσες, εκτός από την προφανή δουλειά τους, δηλαδή την παραγωγή μελιού, αποτελούν τον κύριο φορέα για τη γονιμοποίηση του περίπου 80% όλων των φυτών που καλλιεργούνται (φρούτων, λαχανικών κλπ). Όμως, με τα στοιχεία του ΟΗΕ, τα τελευταία 10 χρόνια, έχει παρατηρηθεί μείωση των μελισσών κατά περίπου 30% σε Ευρώπη, ΗΠΑ, και 25% σε Ιαπωνία, Κίνα, Αίγυπτο. Αλλά το πιο σοβαρό είναι ότι ακόμα και μικρές δόσεις αυτών των εντομοκτόνων, που δεν σκοτώνουν με μιας τις μέλισσες, δημιουργούν προβλήματα στο σύστημα προσανατολισμού τους, με συνέπεια, να χάνουν την επιστροφή στην κυψέλη τους, και (πρόσφατη ιταλική έρευνα έδειξε ότι) επηρεάζεται το ανοσοποιητικό τους σύστημα, με συνέπεια να είναι πιο ευάλωτες σε ιώσεις, στις οποίες ήταν ανθεκτικές.

Στα δυο αυτά παραδείγματα, της πληθυσμιακής μείωσης των μελισσών και των πεταλούδων, ενοχοποιούνται αγροτικά φάρμακα-δηλητήρια, όπως το Roundup, και τα νεονικοτινοειδή, που παράχθηκαν για να βελτιώσουν με τη χρήση τους την αγροτική παραγωγή. Όμως τα πράγματα είναι πιο σύνθετα και πολυπαραμετρικά.

Ποια είναι τα αδιαμφισβήτητα δεδομένα? Ότι όλες οι μορφές ζωής στον πλανήτη μας είναι αλληλοεξαρτημένες, δηλαδή οποιαδήποτε επέμβαση στην εξελισσόμενη «φυσική» κατάσταση θα έχει συνέπειες, μικρές η μεγάλες, σε όλες τις υπόλοιπες, φαινομενικά ανεπηρέαστες εκφάνσεις της ζωής.

Ασφαλώς υπάρχουν μηχανισμοί, που η ίδια η φύση έχει επινοήσει, που κρατούν τα πράγματα σε μια κάποια ισορροπία, αλλά μέσα σε κάποια όρια. Όταν αυτά ξεπεραστούν, τότε «αρρωσταίνει» ο άνθρωπος, η φύση, ο πλανήτης.

Πως φτάσαμε στο «σήμερα»? Υπάρχει πληθώρα ευρημάτων, επιστημονικών θεωριών, εργασιών κλπ., πολλές φορές αντικρουόμενων, που απαντούν μερικώς στο ερώτημα αυτό. Και ακούμε πολλές φορές ότι «Είμαστε ότι τρώμε», «Είμαστε όπως τρώμε» ή σωστότερα, «Είμαστε ότι οι πρόγονοί μας έτρωγαν». Ακούμε επίσης για παλαιολιθική διαίτα, μεσογειακή διαίτα, χορτοφαγία, δίαιτες α,β,γ...

Φαίνεται ότι δυο γεγονότα υπήρξαν καθοριστικά στην ανάπτυξη του ανθρώπινου εγκεφάλου εξελικτικά και στις διατροφικές επιπτώσεις τους.

Πριν 2 περίπου εκ. χρόνια άρχισε να τρέφεται με κρέας και μεδούλι, που, περιέχοντας πολλές θερμίδες, σε σχέση με τη χαμηλή σε θερμίδες περιεκτικότητα φυτική τροφή των πιθήκων, παρείχε αρκετή ενέργεια για να αυξηθεί το συγκεκριμένο όργανο (ο ανθρώπινος εγκέφαλος ξοδεύει το 20% της ενέργειας του σώματος σε κατάσταση ηρεμίας σε σχέση με το 8% των πιθήκων).

Όταν αργότερα, πριν 1εκ έως 500 χιλ. χρόνια πριν, ξεκίνησε το μαγείρεμα, αυτό σηματοδότησε τη μικρότερη ενεργειακή απαίτηση από τη μεριά του πεπτικού συστήματος και, άρα, περισσότερη ενέργεια στον εγκέφαλο. Με την ονομαζόμενη πρόοδο στον τομέα της επεξεργασίας των τροφών φτάσαμε στο σημείο όπου πολλοί άνθρωποι εισάγουν στον οργανισμό τους περισσότερες θερμίδες από όσες μεταβολίζουν καθημερινά. Αποτέλεσμα είναι να υπάρχει πλέον μια επιδημία παχυσαρκίας και των συνεπακόλουθων ασθενειών, όπως ο διαβήτης.

Ας μην ξεχνάμε ότι πάντα υπάρχει μια διαλεκτική σχέση του γενικού με το μερικό. Τι εννοούμε? Υπάρχουν άνθρωποι που έχουν να φάνε και άλλοι που υποσιτίζονται, υπάρχει η γονιδιακή σύσταση του ανθρώπινου είδους, η συγκεκριμένη σύσταση του καθενός μας, και η επιγονιδιακή επιρροή (είδος τροφής, ποιότητα τροφής, συνθήκες γευματισμού κλπ. κλπ.) επομένως θέλει προσοχή στις γενικεύσεις και στις λύσεις/δίαιτες που προσφέρονται ως πανάκεια.

Για να επανέλθουμε στο ζήτημα της πολυπλοκότητας-συνθετότητας- αλληλεξάρτησης,

εξετάζοντας ...εμάς. Το ανθρώπινο σώμα αποτελείται από κύτταρα (μυϊκά, αίματος, δέρματος κλπ), από υλικά που παράγουν τα κύτταρα και βρίσκονται έξω από αυτά, όπως το κολλαγόνο (η πιο διαδεδομένη πρωτεΐνη μας), που συνεισφέρουν, ανάμεσα στα άλλα, και στο σχήμα μας, αλλά επίσης και 10 φορές περισσότερα βακτήρια (μικρόβια) από όλα τα κύτταρα «μας».

Υπολογίζονται σε 10.000 διαφορετικά είδη, αποτελούν σε βάρος περίπου το 3% του συνολικού μας βάρους, αλλά το σπουδαιότερο είναι ότι συνολικά έχουν περί τα 8 εκατ. Γονίδια, όταν το ανθρώπινο είδος έχει μόνο 22.000!! Ποιος εξυπηρετεί ποιον? Συμβίωσης, αλληλοεξυπηρέτηση, ευαίσθητες ισορροπίες...και προσαρμογές.

Ας πάρουμε για παράδειγμα τη διαχείριση από το σώμα μας της λακτόζης. Όλα τα βρέφη χώνευαν το μητρικό τους γάλα μέχρι την απογαλάκτιση, οπότε και σταματούσε η παραγωγή του ενζύμου λακτάση που διασπά τη λακτόζη σε απλούστερα σάκχαρα. Αυτό συνέβαινε γενικά, μέχρι πριν από 10.000 χρόνια περίπου όταν ξεκίνησε η κτηνοτροφία. Επειδή προέκυψε η ανάγκη να πίνουν γάλα, ειδικά στη νομαδική τους ζωή, ο οργανισμός τους προσαρμόστηκε στην ανοχή της λακτόζης. Αυτό έγινε στους λαούς που ανέπτυξαν κτηνοτροφία.

Αντίθετα εκεί όπου αυτό δεν έγινε, όπως σε Κίνα, Ταϊλανδή, Ινδιάνους στις ΝΔ ΗΠΑ και στη Δ. Αφρική, οι άνθρωποι εκεί δεν ανέχονται τη λακτόζη.

(Παράδειγμα όταν ευρωπαϊές καλόγριες πήγαν στη Δ. Αφρική να εκχριστιανίσουν τους ντόπιους, με το ζόρι τάζαν τα υποσιτιζόμενα ήπιαμε γάλα, με αποτέλεσμα, πολλά νήπια να δηλητηριαστούν και να πεθάνουν από το γάλα).

(Γιατί μας αρέσει το τυρί? Περιέχει αυξημένη συγκέντρωση καζεΐνης, που κατά την πέψη μετατρέπεται σε καζο-μορφίνη, αλλά και το αγελαδίσιο γάλα περιέχει ίχνη μορφίνης που παράγεται στο συκώτι της, και κατά μια εκδοχή ηρεμεί τα μοσχαράκια...)

Οι Μάγιας της Κ. Αμερικής, μέχρι και το 1950 δεν ήξεραν τι θα πει διαβήτης! Με τη μετάβαση στη δυτική διατροφή που είναι πλούσια σε σάκχαρα η εμφάνιση του διαβήτη εκτινάχτηκε στα ύψη.

Νομάδες της Σιβηρίας (Εβενκ και Γιακουτ) παρότι η κύρια τροφή τους ήταν κρέας δεν εμφάνιζαν καρδιακά νοσήματα μέχρι και το 1990.Απο τότε, εγκαταστάθηκαν σε πόλεις και χωριά, τρώνε επεξεργασμένες τροφές (σουπερμάρκετ) και οι μισοί είναι υπέρβαροι ενώ το 1/3 είναι υπεραστικοί.

Οι αλλαγές επομένως στον τρόπο ζωής και στα είδη διατροφής έχουν σχέση με την έξαρση των σύγχρονων ασθενειών. Τρώγοντας αρκετό «κόκκινο» κρέας έχουμε κατά κανόνα αυξημένη χοληστερίνη, αλλά εξαρτάται και από την ποσότητα των βακτηρίων στα έντερα μας που αποδομούν την εμπεριεχόμενη στο κρέας L-καρνιτίνη, και από την ενεργότητα του ανοσοποιητικού μας συστήματος που στοχεύει ένα σάκχαρο στο κρέας με την ονομασία Neu5Gc, προκαλώντας λοίμωξη που σταδιακά μπορεί να προκαλέσει καρκίνο.

Φαίνεται λοιπόν ότι η μαζική εισβολή τυποποιημένων επεξεργασμένων τροφών σε παγκόσμια κλίμακα πλέον, συνδυασμένη με έναν τρόπο ζωής που ευνοεί τη ραθυμία του σώματος ,ενοχοποιούνται σε μεγάλο βαθμό για την εμφάνιση η/και έξαρση πολλών σύγχρονων ασθενειών.

Όμως, το τι παράγεται, πως παράγεται, πως διοχετεύεται για κατανάλωση, και όλα τα σχετικά με τη διατροφή μας δεν είναι κάτι που «απλά έτσι γίνεται».

Ούτε μπορούμε να το δούμε ανεξάρτητα από το πλέγμα των οικονομικών σχέσεων που κυριαρχούν, γιατί τότε αδυνατούμε να καταλήξουμε σε λογικά συμπεράσματα.

Με τα νούμερα του Παγκόσμιου Προγράμματος Διατροφής (UN: WFP) σήμερα παράγονται τρόφιμα στον πλανήτη με θρεπτικό περιεχόμενο 2.868 θερμίδες ανά άτομο (πληθυσμός 7 δις.), αρκετά περισσότερα από τις 2100 θερμίδες που χρειαζόμαστε, και θα μπορούσε να τραφούν 9 δις. Άνθρωποι (που θα είμαστε το 2050).Μ' άλλα λόγια σήμερα δεν υφίσταται

έλλειψη τροφής στην ανθρωπότητα, αλλά έλλειψη τροφής σε κάποιες πληθυσμιακές ομάδες. Δηλαδή ανισοκατανομή στην πρόσβαση σε τροφή με πάνω από 800 εκ. ανθρώπους να πεινάνε και να υποσιτίζονται ΟΗΕ (WFP&FAO) καταγράφει τις πιο κάτω αιτίες για το φαινόμενο ως εξής.

- οι φτωχοί πεινάνε και η πείνα τους, τους παγιδεύει στη φτώχεια τους(!)
- σε πολλές αναπτυγμένες χώρες δεν υπάρχουν οι κατάλληλες αγροτικές υποδομές,
- φυσικές καταστροφές όπως πλημμύρες, καταιγίδες και ξηρασία, κλιματική αλλαγή, ερημοποίηση κλπ.
- πόλεμοι και μετανάστευση παραλύουν τη γεωργία και την παραγωγή τροφίμων
- ανεβοκατέβασμα τιμών και ασταθείς αγορές(!) το 1/3 της παραγόμενης τροφής δεν καταναλώνεται (σαπίζει, πετιέται κλπ).

Πολύ ωραία λοιπόν. Σταματήστε να είστε φτωχοί, φτιάξτε υποδομές, σταματήστε τις «φυσικές καταστροφές», τους πολέμους, επιβάλετε στις αγορές να μην παίζουν με τις τιμές, μην πετάτε αποφάγια και λύθηκε το πρόβλημα!!!!!! Για την αιτία των...αιτίων αυτών ούτε νύξη!

Ας πάρουμε για παράδειγμα το «Roundup» (ραουντάπ) που παρασκευάζει η πολυεθνική MONSANTO. Η πλειονότητα των δημοσιευμένων ερευνών συμπεραίνει ότι είναι επικίνδυνο και μπορεί να προκαλέσει καρκίνο.

Όχι μόνο δεν αποσύρθηκε και δεν απαγορεύτηκε η χρήση του, αλλά η ίδια η εταιρεία παράγει και διαθέτει συγκεκριμένους σπόρους για καλλιέργεια, με τεράστια κέρδη, ανθεκτικούς στο «Roundup» (ραουντάπ) (RRS: Roundup Ready Seeds). Πως τα καταφέρνει? Δείτε τη διαπλοκή στη σχετική διαφάνεια. Και μια μικρή παρατήρηση. Στις ΗΠΑ υπάρχει ο οργανισμός δανειοδότησης για να δοθεί άδεια κυκλοφορίας σε οποιοδήποτε φάρμακο, ελέγχοντας την τοξικότητα της δραστικής ουσίας, των εκδοχών κλπ (FDA). Όμως, όλως τυχαίως το glyphosate δεν συγκαταλέγεται στις χημικές ουσίες που ελέγχει ο οργανισμός αυτός! MONSANTO, ΜΠΑΓΙΕΡ, ΣΥΝΤΖΕΝΤΑ, ΣΟΥΜΙΤΟΜΟ, ΝΕΣΤΛΕ και άλλες πολυεθνικές στο χώρο της διατροφής, πολυεθνικές στο χώρο του φαρμάκου, της ενέργειας, των οπλικών συστημάτων, των τηλεπικοινωνιών, είναι παντοδύναμες, έχουν κινητήρια δύναμη το κέρδος, και είναι αδιάστακτες ως προς τα μέσα που θα χρησιμοποιήσουν για την επίτευξη του κέρδους.

Βέβαια, τα προβλήματα που αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα σε σχέση με το διατροφικό, όπως υπονοήσαμε είναι αλληλένδετα. Άμεση αλληλεξάρτηση έχουν η Ενέργεια, η Διαχείριση του Νερού και η Τροφή. Τον Ιούλιο του 2012 έγινε το μεγαλύτερο μπλάκ-ουτ στην παγκόσμια ιστορία αφήνοντας για πάνω από 12 ώρες χωρίς ηλεκτρισμό 700 εκ. ανθρώπους (Ινδία). Η αιτία ήταν μια παρατεταμένη ξηρασία που ανάγκασε τους αγρότες να χρησιμοποιήσουν στο μέγιστο ηλεκτρικές αντλίες για να αντλήσουν περισσότερο νερό από βαθύτερα υπόγεια στρώματα, καταναλώνοντας περισσότερο ρεύμα, ενώ η στάθμη στα υδροηλεκτρικά φράγματα έπεφτε και έτσι τα Υ/Ε εργοστάσια παρήγαν λιγότερο ηλεκτρισμό, με συνέπεια να μην αντέξουν τα δίκτυα.

Υπάρχουν φωνές ακόμα και στις ΗΠΑ που αναγνωρίζουν την αλληλεξάρτηση ενέργειας-νερού-τροφής και πως δεν μπορούν να σχεδιαστούν “λύσεις” για το καθένα ζήτημα από αυτά ξεχωριστά. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο όμως θα γίνουν αναλύσεις, συνέδρια, προτάσεις κλπ. κλπ., θα προβληθούν κατά κόρον το λιώσιμο των πάγων στην αρκτική, η μόλυνση ωκεανών, λιμνών, τα σκελετωμένα κορμάκια παιδιών σε αφρικανικές χώρες, και οι όποιες επενδύσεις θα γίνουν στο όνομα της εξάλειψης της φτώχειας, της αντιμετώπισης της κρίσης, της εδραίωσης της δημοκρατίας κλπ. άλλα με γνώμονα την εξασφάλιση του μέγιστου δυνατού κέρδους! Γράφοντας αυτήν την ομιλία μας ήρθε στο Παν/μιο μια προκήρυξη όπως αυτή που βλέπετε.(εξήγηση- μετάφραση).

Κι αυτό σημαίνει πρακτικά ότι θα επιβιώσουν οι δραστηριότητες μεγάλης κλίμακας!

Φάρμες μονοκαλλιέργειας στο Κάνσας π.χ. εκτείνονται σε χιλιόμετρα (το κομπάνι στη φωτογραφία μπορεί να θερίζει 250 στρέμματα/ώρα. Εκεί που χρειάζονται χέρια (φωτο) υπάρχουν οι «παράτυποι» μεξικάνοι κλπ λατινοαμερικανοί. Για να υπάρξει επιθυμητή απόδοση θα χρησιμοποιηθούν όλα τα σχετικά χημικά και φάρμακα, ορμόνες, αντιβιοτικά (φωτο), για να ελαχιστοποιηθούν οι αρρώστιες (γουρουνάκια, κότες-αυγά. Στο εργοστάσιο επεξεργασίας κοτόπουλου της φωτογραφίας (Βραζιλία), τα 4μιση εκατ. κοτόπουλα το μήνα έχουν προορισμό, ως φτερούγες και πόδια την Κίνα, ως μπούτια την Ιαπωνία και ως στήθος την Ευρώπη. Που σημαίνει ότι θα δραστηριοποιηθεί και ο τομέας συσκευασίας, μεταφορών κλπ. κλπ.

Με άλλα λόγια το πως εξελίσσεται η παραγωγή – εμπορία – διακίνηση– αγορά τροφίμων, υποβοηθούμενη από τη βιομηχανία δημιουργίας καταναλωτικών προτύπων και προτιμήσεων είναι ένα πολυσύνθετο και δυναμικό ζήτημα, που σε μεγάλο βαθμό, είναι ανεξάρτητο από την ανάγκη σωστής και υγιεινής διατροφής όλων μας.

Το να παράγονται στο Αίγιο πορτοκάλια που τα τρώνε στη Γερμανία και τα Αιγιώτικα σουπερμάρκετ πουλάνε βραζιλιάνικους χυμούς πορτοκαλιού, και μάλιστα φτηνότερους από ότι οι ελληνικοί, θέλει πολλή φαντασία για να το χωνέψει κάποιος.

Το πλέγμα διεθνών συμφωνιών (τύπου ΚΑΠ, ΓΚΑΤΤ κλπ), εγκρίσεων ουσιών (FDA, ISO, Γενικά Χημεία κρατών..), χρηματιστηρίων βασικών τροφών (Σικάγου π.χ.), εμπάργκο κλπ., καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό ποιος, τι, πότε θα τραφεί.

Ασφαλώς και υπάρχουν αντιδράσεις, κινήματα εναντίον των πολυεθνικών, στροφή στα λεγόμενα βιολογικά-οργανικά προϊόντα κλπ. Στην καλλίτερη περίπτωση οι συμμετέχοντες σε αυτά αποτελούν ισχυρή μειοψηφία, και πολλές φορές κινούνται από ενδιαφέρον για το άμεσο περιβάλλον τους, στη χειρότερη, αποτελούν δούρειο ίππο με διασυνδέσεις με τις πολυεθνικές μέσω Μ.Κ.Ο. για να ελέγχεται η αντίδραση του κόσμου.

Η εκτακτική και αλόγιστη (?) εύκολων πόρων (γης, νερού, ενέργειας, αλίευσης), η συνεχώς αυξανόμενη ζήτηση περισσότερης και ποιοτικότερης τροφής (αναδυόμενες οικονομίες (sic)), η διαφαινόμενη αδυναμία ανταπόκρισης των πολυεθνικών στη ζήτηση, κλπ. επιστρατεύουν και άλλες λύσεις.

Αφού καταστρέφεται συστηματικά η διατηρήσιμη ελεύθερη αλιεία, αυξάνεται εκθετικά η αλιεία σε φάρμες τόσο στη θάλασσα όσο και σε λίμνες (το1950 ήταν μόνο 3% και σήμερα 50%). Το 90% της παγκόσμιας παραγωγής ιχθυοκαλλιέργειας γίνεται στην Ασία (φωτο), που βέβαια, εκτός από τα γνωστά σε μας ψάρια, κυριαρχούν οι κιχλίδες (ένα είδος είναι τα τιλάπια), ολοθούρια (αγγούρια της θάλασσας), χτένια, φύκια κλπ. Οι ΗΠΑ εισάγουν το 90% των θαλασσινών που καταναλώνουν! Ο ψαράδικος στόλος της Κίνας ξεπερνάει τα 700.000 πλοία (που σαρώνουν τους βυθούς και καταστρέφεται η αναπαραγωγή ψαριών ακόμα και στην ανταρκτική!).

Υπάρχουν όμως και τα έντομα. Είναι γεγονός ότι σχεδόν 2 δις άνθρωποι στηρίζουν τη διαίτα τους σε έντομα, κυρίως σκαθάρια, κάμπιες, μυρμήγκια, μέλισσες, ακρίδες, τριζόνια κλπ.(το αν είναι θέμα επιλογής τους δεν το ξέρω), και μάλιστα στην Ουγκάντα οι ακρίδες κοστίζουν 40% ακριβότερα από το βοδινό κρέας. Και βέβαια δεν θα μπορούσαν να λείψουν οι επιχειρηματικές σκέψεις από την εκμετάλλευση των εντομικών πρωτεϊνών. Με 10.000 γρύλους (κατάψυξη-καβούρντισμα-άλεσμα) παράγεται 1 κιλό αλεύρι. Και μιας και δεν περιέχει γλουτένη, μοσχοπουλιέται (1 κιλό 45 δολάρια). Είναι δε και καινούρια μόδα για τα πάρτυ σας (φωτο).

Ολόκληρα η αλευροποιημένα πολλές κατηγορίες εντόμων χρησιμοποιούνται για βρώση, για ζωοτροφές και για πρόσθετα. Πολλοί τόνοι από τα έντομα κοχελίνες (Λατ. Αμερική) που εμπεριέχουν την έντονη κόκκινη χρωστική, καρμίνη, χρησιμοποιούνται στα κραγιόν, αλκοολούχα ποτά (καμπάρι μέχρι το 2006), φάρμακα, γιαούρτια με γεύσεις...φρούτων κλπ. κλπ. Το περίφημο E120 σε προϊόντα διατροφής είναι αλεσμένο σκαθάρι!

Ατελείωτη η εφευρετικότητα (καινοτομία?) για να ελεγχθεί η πείνα μέχρι την ικανοποίηση των πιο ματαιόδοξων γευστικών «απολαύσεων»...

Και βέβαια το φαγητό δεν είναι μόνο η απαραίτητη υλη για να ζούμε. Από παλιά οι κοινωνικές του παράμετροι παίζουν πολύ σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη κοινωνικών δεσμών.

Στις ΗΠΑ πουλιόταν πολύ όχι μόνο το έτοιμο και πρόχειρο φαγητό, αλλά και με συγκεκριμένο προσδιορισμό! TV Dinner! Απομόνωση- αποχαύνωση. Υπάρχουν, ευτυχώς ακόμα, “υπανάπτυχτοι” που το φαγητό είναι συγχρόνως ευκαιρία για κοινωνική συνεύρεση, από τη δημιουργία μέχρι την απόλαυση.

Να κλείσω αυτήν τη σύντομη ανασκόπηση ορισμένων πλευρών του διατροφικού ζητήματος στο σημερινό κόσμο με μια επισήμανση. Από την αρχή ύπαρξης της ζωής στον πλανήτη μας, υπήρξαν μετατοπίσεις από την ομεόσταση της (άλλες γνωρίζουμε άλλες όχι) που όμως ήταν αναστρέψιμες. Η εξέλιξη δημιούργησε το είδος μας, με τον ανεπτυγμένο εγκέφαλο, που αρέσκεται στο να ερευνά και να φτάνει στα όρια της αντιστρεψιμότητας. Η κοινωνική εξέλιξη μας βρίσκει σε ένα στάδιο της που όλα παίζονται, όλα είναι στον αέρα. Η κυριαρχία των καπιταλιστικών σχέσεων παραγωγής (και κατανάλωσης), οι ανισότητες, και οι βίαιες μετατοπίσεις από την εύθραυστη πλέον συμβίωση των ειδών, αν δεν ανατραπούν, το συντομότερο δυνατόν, φοβάμαι ότι θα οδηγήσουν σε καταστάσεις μακριά από την ισορροπία και σταδιακά αλλά επώδυνα στην εξαφάνιση της ζωής.

Από τη φύση μου δεν είμαι απαισιόδοξος. Χτυπάω όμως το καμπανάκι σε όλους μας, να αναστοχαζόμαστε πότε-πότε και εύχομαι και ελπίζω να ωριμάσουν οι συνθήκες (με καθοδήγηση και την καρδιά και το μυαλό) για να τερματιστεί αυτό το σύστημα που μόνο δεινά συσσωρεύει. Μερικές λύσεις δεν υπάρχουν.